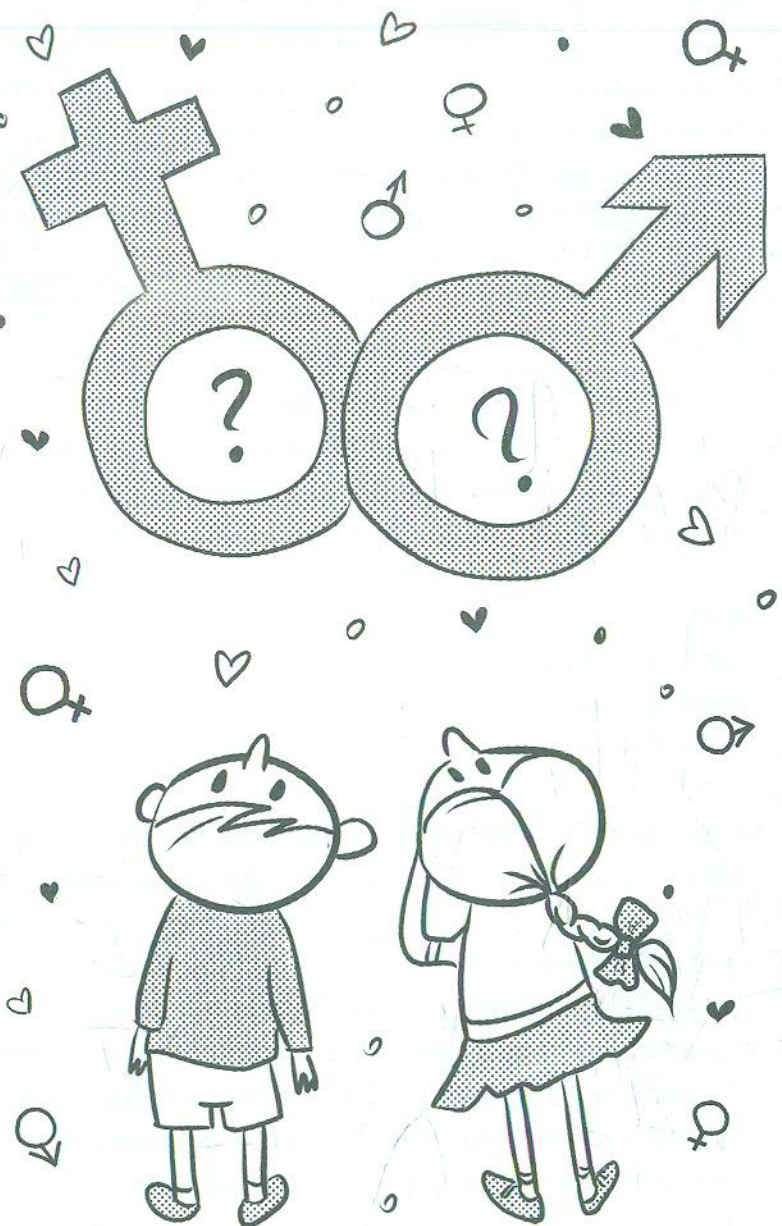

ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ

ЧОМУ ВАЖЛИВО ЗНАТИ ПРО ПСИХОСЕКСУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ

ВІД ЗАЧАТТЯ ДО 3 РОКІВ

ЗВІДКИ БЕРУТЬСЯ ДІТИ? (3—6 РОКІВ)

МОЛОДШІ ШКОЛЯРИ — НА ПЕРШИЙ ПОГЛЯД, «ЛАТЕНТНА ФАЗА» (6—10 РОКІВ)

ПІДЛІТКИ (11—19 РОКІВ)

Психологічний та сексуальний розвиток — це не тільки біологічний розвиток особливостей людей різної статі. Він впливає на якість життя людини, на самосприйняття, на особисті й соціальні стосунки і, зрештою, на сексуальність.

Батьки — перші й найважливіші вихователі сексуальності своїх дітей. Саме вони дають дітям уявлення про гендерні ролі, стосунки й цінності, відчуття особистої гідності й самоповаги. Ми не замислюємося, що впливаємо на психосексуальний розвиток уже з перших місяців немовляти, коли беремо його на руки, розмовляємо, граємося з ним, або коли діти спостерігають за поведінкою батьків, за їхніми стосунками.

Доволі часто на семінари або консультацію приходять батьки підлітків, щоб дізнатися, що таке психосексуальний розвиток і як далі виховувати дитину. Там же вони несподівано дізнаються, що вже пропустили багато років і припустилися купи помилок. Проте добре, що прийшли хоча б зараз, адже більшість підлітків хотіла б, щоб саме батьки були найважливішим джерелом інформації про сексуальність і з ними можна було б відверто розмовляти.

Тут варто розуміти, що сексуальність і статевий контакт — це зовсім не одне й те саме. Сексуальність значно ширша, вона стосується того, які ми і як відчуваємося.

Це й індивідуальні сексуальні знання, і переконання, й уявлення про себе та навколишніх людей, і стосунки взагалі, і цінності та поведінка. Сексуальність обумовлена не тільки зовнішніми ознаками тіла, а й почуттями.

Вона формується через культурне середовище, сімейну й загальну історію, життєвий досвід, релігію, освіту тощо.

Наразі поширюється точка зору, що психосексуальний розвиток дитини (зокрема, її емоції, вподобання і здатність отримувати задоволення від функціонування свого тіла) починається вже внутрішньоутробно і триває все життя.

Більшість батьків, які приходили до мене на семінари зі статевого виховання, були впевнені, що саме вони повинні розмовляти про це зі своїми дітьми, але не знали як.

Зараз їм допомагають книжки, які, з урахуванням вікових особливостей, пояснюють статеві відмінності, розвиток і те, «як з'являються діти».

Але там зовсім не згадано про те, як це — бути жінкою або чоловіком, яким може бути «перший раз», що таке «привабливість», як сказати «ні», якщо ти не хочеш, щоб тебе торкалися (навіть тітка Марія, мамина подруга). А ще ж є питання орієнтації, порнографії або «обов'язку» вийти заміж і народити дитину.

Найчастіше батьки готуються до якоїсь «великої розмови» і запитують мене, у якому віці краще її провести. Але «велика розмова» — це фіаско. Сучасна дитина постійно піддається впливу сексуальних і навколосексуальних стимулів: телебачення, пісні, кліпи, відеоролики в соціальних мережах, реклама тощо.

Ви можете сказати, що поставили «батьківський контроль», але то лише маленька частина інформаційного потоку.

А є щось більш вагоме — друзі, старші діти й ви самі. Усе це з найменшого віку дитини формує в неї уявлення про стосунки, красу, впевненість у собі і, звісно, секс. Тому виховання дитини — то не набір «важливих розмов». Це безперервний процес, і неможливо передбачити, яке актуальне запитання малюк поставить вам наступної секунди чи який зробить висновок з відповіді. Якщо дитина не звикла відверто розмовляти з батьками, то вона (і батьки, до речі, також) не готова до такої розмови. Усі ніяковіють, і бесіда швиденько завершується.

Коли батьки і діти звикли говорити відверто на навколосексуальні теми, тоді «велика розмова» їм і не потрібна, бо питання не постають, оскільки діти отримують відповіді заздалегідь.

Згадайте себе. Що вам розповідали батьки й чи розповідали взагалі? А що б ви хотіли почути? Які запитання ви б ніколи не поставили їм і чому? А яких запитань від дитини ви найбільше соромитеся? Уявіть, що свої запитання дитина ставить не вам, а комусь іншому. Які відповіді вона може отримати і чи сподобаються вони вам?

Подобається батькам чи ні, але дитина буде проходити певні етапи розвитку. Якщо ви знаєте, які саме етапи, їхнє значення і вплив, тоді зможете заздалегідь обдумати свої цінності: що й чому ви хотіли б вкласти у свою дитину, або, навпаки, не нав'язувати свої стереотипи, або що вам важко навіть згадувати (може, це взагалі питання, яке варто обговорити з психологом).

ЗАГАЛЬНІ
ПОНЯТТЯ

ВІД
ЗАЧАТТЯ
ДО 3 РОКІВ

ЗВІДКИ
БЕРУТЬСЯ ДІТИ?
(3—6 РОКІВ)

МОЛОДШІ
ШКОЛЯРИ —
НА ПЕРШІЙ
ПОГЛЯД,
«ЛАТЕНТНА
ФАЗА»
(6—10 РОКІВ)

ПІДЛІТКИ
(11—19 РОКІВ)

Коли ми не розуміємо закономірностей психосексуального розвитку дитини, то можемо не усвідомлювати впливу виховання на сексуальну сферу, зокрема ранні сексуальні стосунки, орієнтацію чи стосунки з протилежною статтю загалом. Або, навпаки, наділяємо сексуальним підґрунтям дії й запитання дитини, які насправді не пов'язані з цим.

Наведу банальні приклади з життя. Мила дівчинка чотирьох років у мереживній спідничці, граючись на дитячому майданчику, намагається залізти в дитячий будиночок крізь вікно. Її зупиняє бабуся: «Тобі не можна так робити, бо ти дівчинка». Але ж усі діти на майданчику вже із захватом завалюються у віконце, вистрибують і знову біжать лізти туди ж. Усі! «Тоді не хочу бути дівчинкою! Хочу бути хлопчиком!» — протестує дитина. Якщо це буде лише один епізод у її житті, то байдуже — забудеться. Але якщо кожне зауваження буде супроводжуватися поясненням «бо ти дівчинка», згодом можуть виникнути проблеми.

Часто батьки кажуть, що почуваються некомфортно, коли їм доводиться говорити про навколосексуальні теми з дитиною. Це нормально. Особливо, якщо ваші батьки не говорили про це з вами. Дитині шкільного віку ви можете так і сказати: «Мені складно відповісти на твоє запитання, але я дуже люблю тебе й хочу допомогти в цьому розібратися. Почитаймо разом (саме разом!) спеціальну книжку, де буде все розказано» або «Я пошукаю інформацію про це й потім усе тобі поясню». Головне: потім справді пояснити, щоб дитина повірила — до вас можна звернутися.

Розмова про навколосексуальні теми може заскочити вас у будь-який момент, і поговорити саме зараз буде найприроднішою реакцією. Ви разом переглядаєте фільм або

відеокліп — і постає питання сексуальності; читаєте книгу — і постає питання гендерної ідентифікації; ваша дитина купається у ванній і щоразу «помічає» свої статеві органи; ви гуляєте з дитиною в парку і зустрічаєте вагітну жінку... Важливо навчитися помічати ці моменти й правильно реагувати.

Іноді підлітки можуть ставити дуже особисті запитання, наприклад: «Мамо, а як часто ви з татом займаєтеся сексом?», «Коли в тебе був перший секс?», «Тату, у тебе був секс із чоловіком?». Не завжди треба розповідати дитині власну сексуальну історію (особливо про теперішні стосунки з татом дитини). Але ви однаково повинні відповісти, трохи перефразувавши відповідь. Наприклад: «Я вважаю, що батьки не повинні розказувати дітям про свою сексуальну поведінку, але я бачу, що тебе непокоїть питання, як люди розуміють, чи вони готові до сексу / до певних стосунків. Поговорімо, як це буває».

Хоча іноді не варто квапитися відповідати або розповідати. Коли дитина цікавиться, спочатку запитайте, що вона вже знає або думає про це.

Дітям, а особливо підліткам, дуже важливо саме поговорити, а не слухати лекцію. Дослухайтеся до своїх дітей. Попри те, що перше кохання вашої другокласниці або третьокласника вам може здаватися поверховим, однак для дитини дуже цінно поговорити про це з вами. І ваша готовність вислухати її зараз створює основу для подальших розмов, коли перед нею / ним у підлітковому віці постане питання щодо побачення та сексуальної поведінки.

ЗАГАЛЬНІ
ПОНЯТТЯ

ВІД
ЗАЧАТТЯ
ДО 3 РОКІВ

ЗВІДКИ
БЕРУТЬСЯ ДІТІ?
(3—6 РОКІВ)

МОЛОДШІ
ШКОЛЯРІ —
НА ПЕРШИЙ
ПОГЛЯД,
«ЛАТЕНТНА
ФАЗА»
(6—10 РОКІВ)

ПІДЛІТКИ
(11—19 РОКІВ)

Про все це ми будемо говорити у відповідних главах. Варто зауважити, що в темі психосексуального розвитку є багато питань, які не мають однозначної відповіді, оскільки вони пов'язані з питаннями особистого вибору, релігією, нормами певної соціальної групи й ментальністю. Тому на дещо не буде готової відповіді, але траплятимуться загальні формулювання, які ви можете адаптувати під свої погляди. Ба більше, певні запитання, хоч і мають вікові особливості, але можуть виникати раніше через певні життєві обставини. Наприклад, питання «звідки беруться діти» починає цікавити малюків у 3—4 роки. Але моя старша донька дізналася про це роком раніше, бо в неї народився молодший братик. Тому я раджу не зупинятися на певному віці, а прочитати книгу повністю, щоб зрозуміти, що ви могли пропустити або чого чекати.

Отже, варто запам'ятати, що психосексуальний розвиток починається з внутрішньоутробного періоду, закінчується в дорослому віці й позначається майже на всіх сферах життя. Батьки й соціум, який оточує дитину, впливають на неї, навіть не розуміючи цього. Попри все, роль провідника у статевому вихованні дитини має належати саме батькам, тож їм треба розумітися на цій темі.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ Й ТЕРМІНИ

Сексуальність людини містить п'ять складових:

- біологічна стать;
- гендерна ідентичність;
- соціальна гендерна роль;
- сексуальна орієнтація;
- сексуальна ідентичність.

Почнімо з першого й найлегшого у визначенні. Стать — біологічно і генетично зумовлений поділ людей (а ще

тварин, рослин і деяких інших біологічних організмів) на чоловіків та жінок. Здебільшого стать можна визначити візуально: за наявністю первинних статевих ознак — зовнішніх статевих органів. Це найпопулярніший метод визначення статі дитини чи плода. Винятком є випадки тяжкої генетичної чи гормональної патології (наприклад, гермафродитизм), коли генетичну стать визначають мікроскопічно. Вторинні ж статеві ознаки не є показником статі, вони лише відображають правильність перебігу статевого дозрівання. Варто додати, що гермафродитизм — наявність в одному організмі чоловічих та жіночих статевих органів — є суто біологічним явищем, і його не слід плутати з андрогінією — психологічним явищем. Насправді гермафродитизм є аномалією розвитку і зустрічається в середньому в одного з 2000 немовлят.

Ідемо далі.

Гендер (від грец. *γενος* *генос* — «рід») — соціальна характеристика, через яку визначають поняття «чоловік» і «жінка», психосоціальні, соціокультурні ролі чоловіка і жінки як особистостей, діяльність і характерні ознаки, які, за визначенням суспільства, властиві жінкам та чоловікам. Гендер конструюється соціально та зумовлений культурою суспільства в конкретний історичний період.

Тобто гендерні відмінності не закладені природою, а формуються у процесі гендерної соціалізації — усвідомлення ролей чоловіків і жінок,

ЗАГАЛЬНІ
ПОНЯТТЯ

ВІД
ЗАЧАТТЯ
ДО 3 РОКІВ

ЗВІДКИ
БЕРУТЬСЯ ДІТИ?
(3—6 РОКІВ)

МОЛОДШІ
ШКОЛЯРИ —
НА ПЕРШОМУ
ПОГЛЯД,
«ЛАТЕНТНА
ФАЗА»
(6—10 РОКІВ)

ПІДЛІТКИ
(11—19 РОКІВ)